

Jungtinių Tautų švietimo, mokslo ir kultūros organizacija

Organisation des Nations Unies pour l'éducation, la science et la culture

Pasaulio paveldo centras

Jungtinė atsakomosios stebėsenos misija

Kuršių nerija (Lietuva, Rusijos Federacija)

2010 m. gruodžio 4– 9 d.

Konsultantai:

Dr. Gérard Collin (UNESCO/ koordinuojant su IUCN)

Dr. Eeva Ruoff (ICOMOS)

MISIJOS KURŠIŲ NERIJOJE ATASKAITA (Nr. 994)
(Lietuva ir Rusijos Federacija)
2010 m. gruodžio 4– 9 d.

TURINYS

PADĖKOS	4
SANTRAUKA IR REKOMENDACIJŲ SĄRAŠAS	4
1. MISIJOS PRIELAIDOS	7
1.1 Įtraukimo istorija	7
1.2 Įtraukimo kriterijai ir pasaulio paveldo vertybės	7
1.3 Įtraukimo metu įvertinimo ataskaitoje iškelti vientisumo klausimai	7
1.4 Apsaugos būklės svarstymas Pasaulio paveldo komitete ir jo biure	7
1.5 Misijos pagrindimas (misijos grupės veiklos sąlygos, darbotvarkė, programa ir sudėtis)	7
2. NACIONALINĖ PASAULIO PAVELDO VERTYBĖS IŠSAUGOJIMO IR VALDYMO POLITIKA	8
2.1 Saugomų teritorijų teisės aktai	8
2.2 Institucinė sistema	8
2.3 Valdymo struktūra	8
2.4 Atsakas į vertybių pripažinimą pagal tarptautines sutartis ir programas	9
3. PROBLEMŲ IR GRĖSMIŲ NUSTATYMAS BEI VERTINIMAS	9
3.1 Visos vertybės valdymo veiksmingumas	9
3.2 Objektui iškilusių grėsmių pobūdis ir mastas	10
3.2.1 Planuojama laisvalaikio kompleksų statyba	10
3.2.2 Planavimas	15
3.2.3 Kelias Nr. 167	16
3.2.4 Senasis pašto kelias	16
3.2.5 Dviračių takai	16
3.2.6 Šaligatviai ir apšvietimo įranga – bendroji pastaba	16
3.2.7 Gaisrai	17
3.2.8 Kopų išsaugojimas	17
3.3 Teigiami ar neigiami įvykiai vertybės išsaugojimo srityje po paskutinės ataskaitos Pasaulio paveldo komitetui	19
3.3.1 Kai kurių rūšių raida po įtraukimo (2000)	19
3.3.2 Retos ir nykstančios rūšys	20
3.3.3 Kuršių marių raida	20
3.4 Klimato kaita	21
4. VERTYBĖS APSAUGOS BŪKLĖS VERTINIMAS	22
4.1 Patikrinti, ar išlaikomos vertybės, kurių pagrindu šis objektas buvo įtrauktas į Pasaulio paveldo sąrašą, ir vientisumo sąlygos	22
4.2 Patikrinti visas tolesnes priemones pagal ankstesnius Pasaulio paveldo komiteto sprendimus dėl objekto apsaugos būklės ir priemones, kurias valstybė narė	

planuoja taikyti, kad apsaugotų objekto išskirtinę visuotinę vertę	24
5 IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS	25
5.1 Rekomendacijos dėl visų papildomų veiksmų, kurių turi imtis valstybės narės, įskaitant rekomendacijų projektą Pasaulio paveldo komitetui	25
5.1.1 Papildomi būtini veiksmai	25
5.1.2 Rekomendacijos	27
5.2 Jei būtini tolesni veiksmai, turi būti nustatyti aiškūs standartai dėl būtinų taikyti taisomųjų priemonių, kad būtų žymiai pagerinta apsaugos būklė, ir laikotarpis, per kurį šie standartai turi būti įgyvendinti	29
5.3 Rekomendacijos dėl to, ar vertybei iškilusių grėsmių lygis yra pagrindas ją įtraukti į Pavojuje esančio pasaulio paveldo sąrašą arba išbraukti iš jo	30
6. PRIEDAI	31
6.1 Veiklos sąlygos	31
6.2 Darbotvarkė ir programa	32
6.3 Misijos grupės sudėtis	32
6.4 Sutiktų asmenų sąrašas ir kontaktai	33
6.5 Dokumentai	34
6.5.1 Kai kurių rūšių apsaugos būklė	34
6.5.2 Valstybės narės Lietuvos parengtos išskirtinės visuotinės vertės retrospektyvinės ataskaitos projektas	36
6.5.3 Rinktiniai pasaulio paveldo kultūrinio kraštovaizdžio vertybių išskirtinės visuotinės vertės ataskaitų pavyzdžiai	39
6.6. Nuotraukos	59

PADĖKOS

Misija norėtų nuoširdžiai padėkoti Lietuvai ir Rusijos Federacijai už priėmimą. Dėl vizito ir susitikimų metu vyravusios draugiškos atmosferos misija galėjo susidaryti gerą bendrą vaizdą apie vertybes, apsaugos būklę ir klausimus dėl Kuršių nerijos.

Misija ypač dėkoja už pagalbą, kurią teikė abiejų valstybių narių atstovai (Lietuvos Aplinkos ministerija ir Rusijos Federacijos Ekonomikos plėtros ministerija), UNESCO nacionalinės komisijos, „Kurškąja Kosa“ nacionalinis parkas, Kuršių nerijos nacionalinis parkas, Kaliningrado regiono valdžia, Neringos ir Zelenogradsko savivaldybės, „Kurškąja Kosa“ nacionalinio parko Specialiosios ekonominės zonos projektas, nevyriausybinių organizacijų (NVO), „Ecodefence“ ir „Greenpeace“ organizacijų Rusijos skyriai.

SANTRAUKA IR REKOMENDACIJŲ SĄRAŠAS

Pasaulio paveldo vertybei Kuršių nerijai iškilusios kelios didelės problemos. Kai kurios iš jų susijusios su tokiais gamtos reiškiniais, kaip smarkios audros, kurie prisideda prie Baltijos pakrantės kopų erozijos. Pastarojo meto moksliniai stebėjimai patvirtinta, kad didelio greičio vėjas per paskutinius penkerius metus pūtė dažniau. Pasekmė ta, kad abu nacionaliniai parkai turi stiprinti atkūrimo darbų priemones.

Kitos problemos susijusios su Kuršių nerijoje didėjančiu turizmu. Vieninteliame kelyje nuo Zelenogradsko (Rusijos Federacijoje) iki Smiltynės (Lietuvoje) eismas turizmo sezono įkarščio metu intensyvus. Kita pasekmė Lietuvai yra apgyvendinimo klausimas, kuris susijęs su atostogų būsto kainų augimu. Dar viena problema šios vertybės Rusijai priklausančioje dalyje yra planuojamas Specialiosios ekonominės zonos projektas, dėl kurio gali būti prarasta išskirtinė visuotinė šio kultūrinio kraštovaizdžio vertė.

Kita problema yra šios pasaulio paveldo vertybės bendras valdymo planas. Nors dedama tam tikrų pastangų, Kuršių nerija vis dar neturi bendro valdymo plano. Kai dėl bendro šios vietovės valdymo, abiejų nacionalinių parkų ir trijų savivaldybių santykius reikia žymiai pagerinti taikant konkrečius mechanizmus. Abi valstybės narės turi labai greitai priimti sprendimus sudaryti pagrindinius bendrus valdymo planus (generalinį valdymo planą, turizmo valdymo planą, eismo valdymo planą), kad išsaugotų išskirtinę visuotinę vertę, dėl kurios Kuršių nerijos kultūrinis kraštovaizdis buvo įtrauktas į sąrašą.

Toliau pateiktos rekomendacijos buvo parengtos siekiant padėti valstybėms narėms Lietuvai ir Rusijos Federacijai kartu parengti bendrą ir išsamią politiką.

Misijos rekomendacijos yra tokios:

1. Planuojami keturi laisvalaikio kompleksai „Kurškąja Kosa“ nacionaliniame parke, kuriuos sudaro 600 vietų konferencijų salė, viešbučiai ir prabangūs butai daugiau kaip 1000 žmonių kartu su 350 vietų automobilių stovėjimo aikšte, restoranais, parduotuvėmis, teniso kortais, baseiniais ir kt., neturėtų būti statomi dėl neigiamo projektų masto ir apimties poveikio šios vertybės išskirtinei visuotinei vertei.

2. „Kuršių nerijos turizmo ir poilsio zonos“ nustatymas 2007 m. vasario 3 d. Rusijos Federacijos Vyriausybės nutarimu Nr. 73 turėtų būti persvarstytas, nes jis neatitinka vertybės apsaugos, t. y. jos priskyrimo nacionaliniam parkui ir įtraukimo į Pasaulio paveldo sąrašą.
3. Reikia apibrėžti gyvenviečių ribas, norint nustatyti namų ir sodų teritorijas, kurios neturi poveikio kraštovaizdžiui.
4. Regiono valdžia ir „Kuršskaja Kosa“ nacionalinio parko vadovai turi parengti planavimo nuostatus bendrai vertybės raidai Rusijos Federacijoje, kuriuose gali būti nustatytos atitinkamos teritorijos nedidelio masto darnaus turizmo plėtrai.
5. Visos naujos statybos, išskyrus susijusias su saugumu ir informacija, turizmo informacija ir paveldo aiškinimu bei informavimu apie jį, turi būti uždraustos pakrantės ir tolesnėse kopose.
6. Pasaulio paveldo komiteto 36-ajai sesijai (2012) abi valstybės narės turi parengti bendro valdymo plano projektą, pateikiantį bendrą viziją, bendrų veiksmų pagrindą ir patikrintą bei patvirtintą kiekvienos valstybės narės. Po šio dokumento bus Kuršių nerijos bendras valdymo planas, kuris turi būti parengtas iki 2013 m. ir patvirtintas visai Kuršių nerijai.
7. Gaisrų aptikimo ir apsaugos nuo jų sistemos turi būti įtrauktos į tarpvalstybinių parkų sutartį abiejose vertybės dalyse. Misija taip pat rekomenduoja atidžiai stebėti 150 ha išdegušios teritorijos Smiltynėje, kad būtų sekami natūralūs biologinio atsinaujinimo procesai, norint įvertinti šio objekto dinamiką ir tendencijas, taip pat daugėjančių invazinių rūšių riziką, dėl kurių kraštovaizdis gali nepastebimai pasikeisti.
8. Abi valstybės narės turi palyginti abiejose Kuršių nerijos dalyse esančių rūšių sąrašus po šios vertybės įtraukimo į Pasaulio paveldo sąrašą, kad susidarytų visą vaizdą apie aplinkos tendencijas ir dinamiką, nes jos gali rodyti nuolatinę kraštovaizdžio raidą. Abiejose vertybės dalyse vykdomi stebėjimai taip pat galėtų padėti rasti galimus valdymo procesų skirtumus, kuriuos reikėtų suderinti prieš rengiant bendrą valdymo planą.
9. Turi būti stebimos nykstančios augmenijos ir gyvūnijos rūšys ir analizuojami (natūralūs ar dirbtiniai) veiksniai, kurie atlieka tam tikrą vaidmenį išsaugant šias rūšis. Ši analizė turėtų būti pagrindas rengiant tinkamus veiksmus, kuriuos reikėtų įtraukti į bendrą valdymo planą.
10. Kuršių nerijos nacionalinis parkas turi dalyvauti kiekviename projekte dėl Klaipėdos uosto plėtros, kad būtų randami bendri sprendimai, siekiant, kad negrįžtami pokyčiai nepakenktų šio objekto išskirtinei visuotinei vertei arba kad ši vertė nebūtų prarasta.
11. Klimato kaita turi būti atidžiai stebima ir registruojama.
12. Abiejų nacionalinių parkų kopų atkūrimui skirti biudžetai turi būti padidinti.

13. 2011–2012 m. turi būti parengtas Kuršių nerijos (Lietuvos ir Rusijos dalių) kaip vientisos teritorijos išsamus bendras turizmo valdymo planas. Šis planas turi būti pateiktas Pasaulio paveldo komiteto peržiūrai jo 37-ojoje sesijoje (2013).
14. Rusijos Federacija turi kuo greičiau parengti Išskirtinės visuotinės vertės ataskaitos projektą, kurį jau parengė Lietuva, kad abi valstybės narės galėtų pateikti bendrą ataskaitą.
15. Turi būti parengtas bendras specialus eismo valdymo planas, apimantis išsamų eismo, atsirandančio dėl skirtingų rūšių turizmo skirtingu metu laikų, įvertinimą. Šis planas turėtų taip pat įvertinti, ar nemokamos maršrutinio transporto paslaugos gali kiek nors sumažinti spūstis ir (arba) asmeninių automobilių skaičių pagrindiniame nerijos kelyje.
16. Siekiant pagerinti nacionalinių parkų personalo, kurį poilsiautojai kartais laiko per griežtu, darbo atmosferą, rekomenduojama reguliariai per metus rengti seminarus ar konferencijas įvairiomis temomis, norint šviesti lankytojus apie šios vertybės išskirtinę visuotinę vertę, jos pažeidžiamumą, svarbų nacionalinių parkų personalo vaidmenį apsaugant šio objekto vertybes ir kt., norint sumažinti trintį ir padėti geriau apsaugoti šį objektą.
17. Turi būti apibrėžta ir nustatyta visos vertybės buferinė zona pagal abiejų nacionalinių parkų zonavimą ir nuostatus.
18. Valstybė narė Lietuva turi išsamiai apsvarstyti būsto klausimą, taikydama šio klausimo tarpusavio peržiūrą ir parengdama tinkamą politiką šiam klausimui spręsti, atsižvelgiant į vietos socialinę ir ekonominę situaciją bei objekto išskirtinės visuotinės vertės išsaugojimą.
19. UNESCO Pasaulio paveldo centrai siunčiamose ataskaitose apie vertybės apsaugos būklę valstybės narės turi pateikti informaciją apie visą vandens ir povandeninių teritorijų eksploatavimą, įskaitant numatomą naftos gavybą.

1. MISIJOS PRIELAIDOS

1.1 Įtraukimo istorija

Pasaulio paveldo tarpvalstybinė vertybė Kuršių nerija buvo įtraukta į Pasaulio paveldo sąrašą 2000 m. (Pasaulio paveldo komiteto 24-ojoje sesijoje, įvykusioje 2000 m. lapkričio 27 d. – gruodžio 2 d. Kernse, Australijoje).

1.2 Įtraukimo kriterijai ir pasaulio paveldo vertybės

Kuršių nerijos nominacijos byloje, kurią kartu parengė Lietuvos Vyriausybė ir Rusijos Federacijos Vyriausybė, pateikiamas toks pagrindimas, kodėl ji buvo priskirta pasaulio paveldo tarpvalstybinei kultūrinei vertybei:

v) kriterijus: Kuršių nerija yra išskirtinis smėlio kopų, kurioms nuolat kyla gamtos jėgų (vėjo ir potvynių) grėsmė, kraštovaizdžio pavyzdys. Po pražūtingos žmogaus intervencijos, kuri kėlė

grėsmę nerijos išlikimui, nerija buvo atkurta vykdant masinius apsaugos ir stabilizavimo darbus, kurie prasidėjo XIX amžiuje ir tęsiasi iki šiol.

1.3 Įtraukimo metu įvertinimo ataskaitoje iškelti vientisumo klausimai

Tarptautinės paminklų ir paminklinių vietovių tarybos (ICOMOS) nuomone, Kuršių nerija atitinka įtraukimo į Pasaulio paveldo sąrašą reikalavimus pagal v) kultūrinį kriterijų. Tačiau buvo pažymėta, kad, prieš įtraukiant šią vertybę, turi būti suderinti ir integruoti nominuotosios vertybės abiejų dalių valdymo planai. Ypač svarbu tai, kad būtų įgyvendintas veiksmingas bendras turizmo valdymo planas. Norint užtikrinti tinkamą visos nerijos valdymą, reikia įsteigti bendrą konsultacinę komisiją, kuri veiktų taip pat, kaip ir Prancūzijos-Ispanijos komisija, įsteigta pasaulio paveldo vertybei „Pirėnai–Perdido kalnas“.

1.4 Apsaugos būklės svarstymas Pasaulio paveldo komitete ir jo biure

Pasaulio paveldo komitetas vertybės apsaugos būklę svarstė 26-32-ojoje ir 34-ojoje sesijose, o Biuras – 25-36-ojoje sesijose ir 25-ojoje neeilinėje sesijoje.

1.5 Misijos pagrindimas (misijos grupės veiklos sąlygos, darbotvarkė, programa ir sudėtis)

Misiją pagrindžiantys dokumentai pateikti:

- 6.1 priede – Veiklos sąlygos;
- 6.2 priede – Darbotvarkė ir programa;
- 6.3 priede – Misijos grupės sudėtis.

2. NACIONALINĖ PASAULIO PAVELDO VERTYBĖS IŠSAUGOJIMO IR VALDYMO POLITIKA

2.1 Saugomų teritorijų teisės aktai

Lietuvos nacionaliniams parkams taikomas Saugomų teritorijų įstatymas, kurį Seimas priėmė 1993 m. lapkričio 9 d. (Nr. 1-301) ir pakeitė 2001 m. gruodžio 4 d.

Rusijos Federacijos nacionaliniams parkams taikomas Specialiai saugomų gamtos teritorijų įstatymas, kurį Parlamentas priėmė 1995 m. kovo 14 d.

2.2 Institucinė sistema

Visa Kuršių nerija saugoma kaip du nacionaliniai parkai.

Lietuvos dalis – tai Kuršių nerijos nacionalinis parkas, įsteigtas 1991 m. balandžio 23 d. Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos nutarimu Nr. I-1224.

Rusijos dalis – tai „Kurškaja Kosa“ nacionalinis parkas, įsteigtas 1987 m. lapkričio 6 d. Rusijos Tarybų Federacinės Socialistinės Respublikos Ministrų Tarybos nutarimu Nr. 423, kuris pakeistas 1995 m.

2008 m. sudaryta Rusijos Federacijos „Kurškaja Kosa“ nacionalinio parko ir Lietuvos Kuršių nerijos nacionalinio parko bendradarbiavimo sutartis.

2.3 Valdymo struktūra

Abu nacionaliniai parkai yra valstybės nuosavybė.

Lietuvos parką (Kuršių neriją) valdo sava administracija, pavaldi Miškų ir saugomų teritorijų departamentui prie Aplinkos ministerijos. Yra parengtas Kuršių nerijos teritorinio valdymo planas. Į specialųjį Kuršių nerijos nacionalinio parko valdymo planą įtrauktos nuostatos dėl kultūrinio paveldo ir kraštovaizdžio apsaugos, racionalaus naudojimo ir atkūrimo bei dėl architektūrinių tradicijų tęstinumo statomose gyvenvietėse užtikrinimo.

Rusijos parko valdymas yra dviejų lygių. Bendroji atsakomybė tenka Federalinei miškų tarnybai, kuri veikia per Kaliningrado srities Miškų administraciją. 1989 m. Bendrajame „Kurškaja Kosa“ nacionalinio parko plėtros plane nustatytos parko išsaugojimo, kontrolės ir naudojimo, taip pat mokslo tiriamųjų projektų priemonės.

Abiejuose parkuose yra aiškiai apibrėžtos zonos. Zonavimo kategorijos yra tokios:

- Gamtos draustiniai
- Riboto patekimo zonos
- Poilsio zonos
- Gyvenvietės
- Žemės ūkio zonos

Jas taip pat supa buferinės zonos.

2.4 Atsakas į vertybių pripažinimą pagal tarptautines sutartis ir programas (Pasaulio paveldo konvenciją, Ramsaro konvenciją, biosferos rezervatus, Nematerialaus kultūros paveldo apsaugos konvenciją ir kt.)

Lietuvos Respublika ir Rusijos Federacija parengė bendrą nominacijos bylą dėl Kuršių nerijos kultūrinio kraštovaizdžio kaip du nacionalinius parkus apimančios tarpvalstybinės vertybės. Pasaulio paveldo komitetas nutarė šią vertybę įtraukti 2000 m. (24-ojoje sesijoje Kernse, Australijoje).

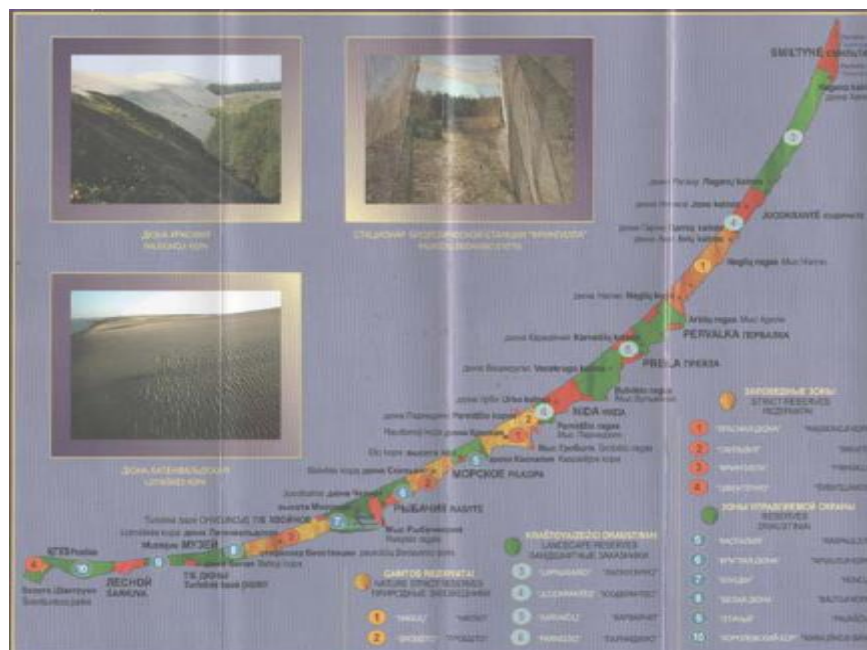
3. PROBLEMŲ IR GRĖSMIŲ NUSTATYMAS BEI VERTINIMAS

3.1 Visos vertybės valdymo veiksmingumas

Yra sudaryti abiejų nacionalinių parkų valdymo planai. Vertybė taip pat apima savivaldybių teritorijas. Kaip pabrėžė Lietuvos dalyje įvykusi jungtinė patariamoji ICOMOS ir Tarptautinės

gamtos apsaugos sąjungos (IUNC) misija (2009 m. liepos mėn.), vis tik šie valdymo planai nekompensuoja to, kad trūksta nuoseklios vizijos ir šio pasaulio paveldo objekto kaip visumos išsaugojimo ir valdymo organizavimo. Dėl to net gali atsirasti skirtumų tarp požiūrių ir interesų į Kuršių nerijos pasaulio paveldo objekte esančias vertybes, pvz., pastatų konservavimą, miškininkystės klausimus, turizmo plėtrą.

Šio pasaulio paveldo objekto valdymas turi būti pagrįstas bendru dokumentu, kuriame būtų pateikiama išsami apžvalga ir bendra politika. Šio bendro dokumento pagrindas galėtų būti bendras zonavimo planas, kuriame būtų apibrėžtas abiejų nacionalinių parkų įvairių teritorijų naudojimas.

Abiejų nacionalinių parkų parengtas lankstinukas, kuriame vaizduojamos skirtingų kategorijų teritorijos

Kad būtų galima laikytis skirtingų galiojančių dokumentų ir jų terminų, pirmiausia būtų pravartu parengti pagrindų dokumentą, kuriame būtų išvardyti galiojančių dokumentų panašumai ir skirtumai, parkai ir savivaldybės. Toks dokumentas taptų mažiausiu ir bendru visos Kuršių nerijos bendros politikos vardikliu. Nustatytus skirtumus būtų galima panaudoti analizuojant jų priežastis ir ieškant jų mažinimo sprendimų. Atlikus šį pirmą veiksmą, būtų galima parengti parkams ir savivaldybėms priimtina bendrą valdymo planą.

Misija rekomenduoja, kad Pasaulio paveldo komiteto 36-ajai sesijai (2012) abi valstybės narės parengtų pirmą bendro valdymo plano projektą, pateikiantį bendrą viziją ir bendrų veiksmų pagrindą. Po šio dokumento galėtų būti išsamus bendras Kuršių nerijos valdymo planas, kuris turėtų būti parengtas iki 2013 m.

3.2 Objektui iškilusių grėsmių pobūdis ir mastas, atsižvelgiant į vertybes, dėl kurių šis objektas buvo įtrauktas, ir konkrečius Pasaulio paveldo komiteto nurodytus klausimus

3.2.1 Planuojama laisvalaikio kompleksų statyba

Pagrindinis misijai rūpimas klausimas buvo keletas planuojamų laisvalaikio kompleksų Kuršių nerijos Zelenogradsko dalyje, remiantis 2007 m. vasario 3 d. Rusijos Federacijos Vyriausybės nutarimu Nr. 73.

Zelenogradsko savivaldybę sudaro to paties pavadinimo miestas ir kaimo gyvenvietė nerijoje. Nerija yra nacionalinis parkas, bet atrodo, kad ribos tarp gyvenviečių ir nacionalinio parko saugomo natūralaus ar kultūrinio kraštovaizdžio savybių nėra aiškiai apibrėžtos. Bent jau taip yra Rybačy, kur gyventojai augina daržus teritorijoje, kuri bendrai laikoma pievos, esančios svarbiu nacionalinio parko objektu, dalimi.

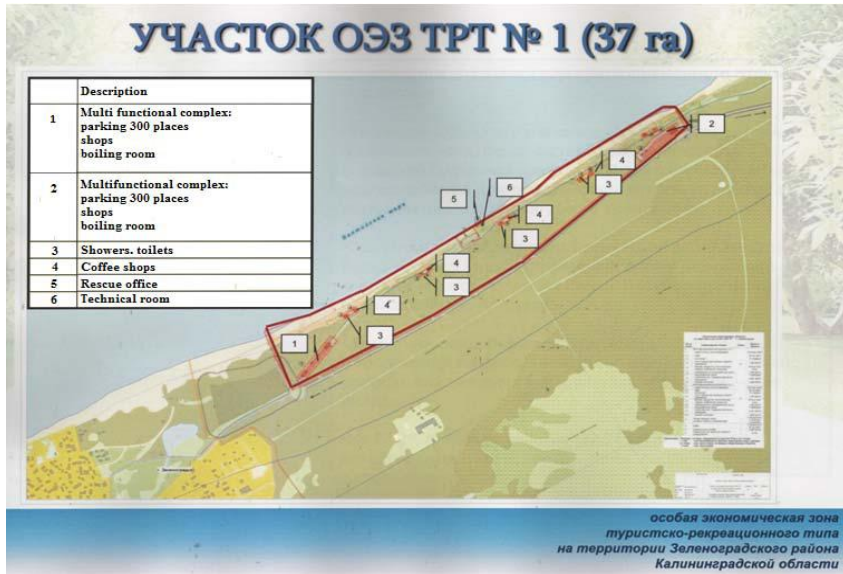
Institucijos mano, kad šių keturių laisvalaikio kompleksų statyba galėtų išspręsti kai kurias šiandienos problemas, susijusias su atliekų išvertimu, spūstimi pagrindiniame nerijos kelyje, miškuose lankytojų statomomis palapinėmis ir kt. Statybos projekte taip pat būtų siūloma galimybė įrengti geresnę šildymo, inžinerinių tinklų, elektros ir kt. infrastruktūrą vaizdingose gyvenvietėse, kuriose jos vis dar daugiau ar mažiau trūksta.

Tačiau gruodžio pradžia nebuvo tinkamas metų laikas misijai. Tuo metų laiku šiaurės šalyse dienos būna trumpos, o prieš vizitą kelias dienas smarkiai snigo. Kai kurios savybės, kurias būtų buvę gerai patikrinti, buvo apklotos sniegu.

Rusijos Federacija nusprendė steigti specialiąsias ekonomines zonas (2005 m. liepos 22 d. priimtas Federacinis įstatymas Nr. 116). Šiuo metu Rusijos Federacijoje yra 15 federacinių ekonominių zonų, įskaitant Kaliningrado srities turizmo zoną. 15 esamų ir būsimų federacinių specialiųjų ekonominių zonų valdo akcinė bendrovė (AB) „Specialiosios ekonominės zonos“ (SEZ). AB SEZ buvo įsteigta 2006 m. kaupti ir įgyvendinti pasaulinę gerąją patirtį plėtojant ir valdant specialiąsias ekonomines zonas ir skatinant tiesiogines užsienio investicijas (TUI) į Rusijos ekonomiką. 2010 m. kovo mėnesį Rusijos Federacijos federacinėse specialiosiose zonose buvo 207 investuotojai iš 18 šalių. Įmonę visiškai valdo ir finansuoja Rusijos valstybė.

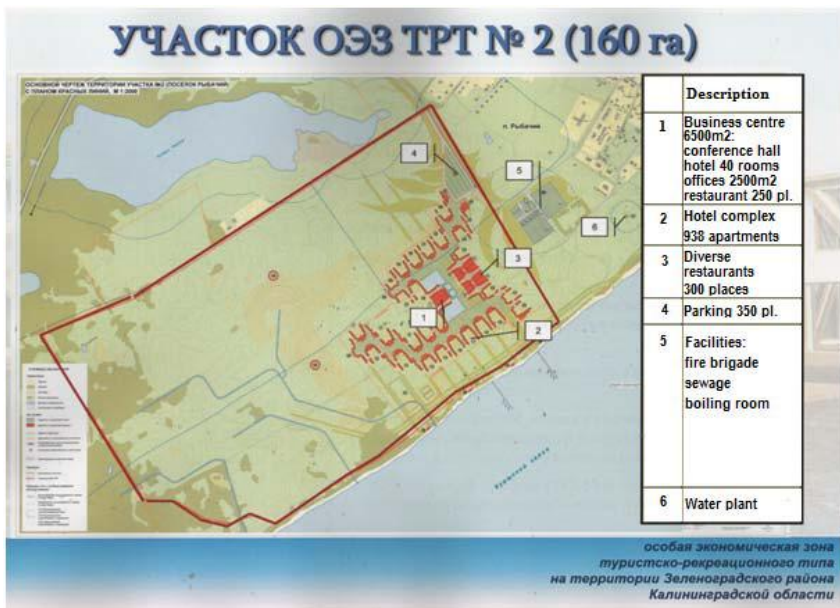
2001 m. kovo 22 d. buvo apsvarstyta nauja „Federalinė tikslinė Kaliningrado srities ekonominės ir socialinės plėtros programa iki 2010 m.“ Pagrindinis dėmesys buvo skiriamas transporto ir infrastruktūros sektoriaus plėtrai, energetikos komplekso eksploatavimui, telekomunikacijų infrastruktūros gerinimui, **turizmo ir poilsio komplekso statybai**, ekologinių problemų sprendimui ir socialinio sektoriaus gerinimui.

Turizmo ir poilsio komplekso projektą planuojama įgyvendinti Kuršių nerijos pasaulio paveldo objekte ir „Kurškaja Kosa“ nacionaliniame parke 4 skirtingose teritorijose.

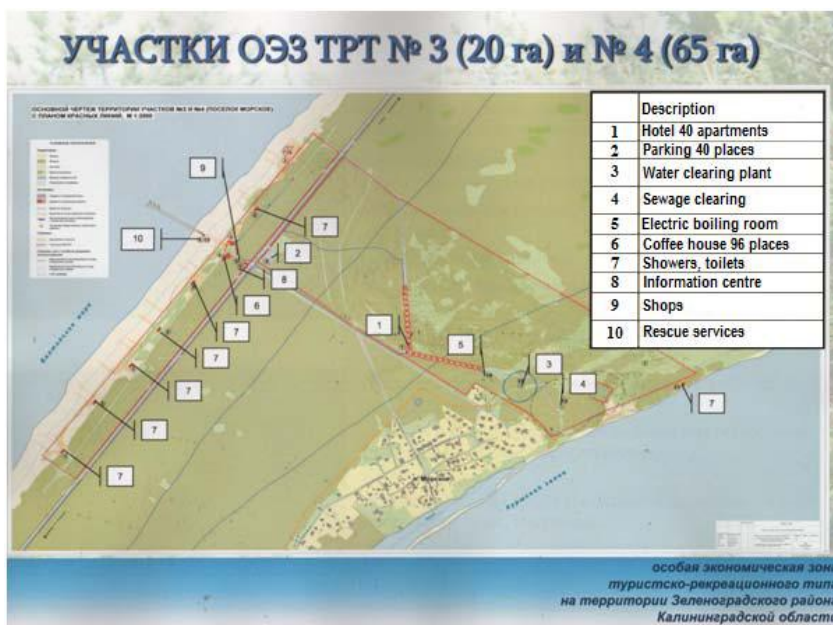
Specialiosios ekonominės zonos teritorija Nr. 1

	Aprašymas
1	Daugiafunkcis kompleksas: 300 vietų automobilių stovėjimo aikštelė parduotuvės katilinė
2	Daugiafunkcis kompleksas: 300 vietų automobilių stovėjimo aikštelė parduotuvės katilinė
3	Dušai, tualetai
4	Kavinės
5	Gelbėjimo stotis
6	Techninė stotis

Specialiosios ekonominės zonos teritorija Nr. 2

	Aprašymas
1	6500 m ² verslo centras: konferencijų salė 40 kambarių viešbutis 2500 m ² biurų 250 vietų restoranas
2	Viešbučių kompleksas 938 apartamentai
3	Įvairūs restoranai 300 vietų
4	350 vietų automobilių stovėjimo aikštelė
5	Infrastruktūra: gaisrinė nuotekų sistema katilinė
6	Vandens gavybos įmonė

Specialiosios ekonominės zonos teritorijos Nr. 3 ir Nr. 4

	Aprašymas
1	40 apartamentų viešbutis
2	40 vietų automobilių stovėjimo aikštelė
3	Vandens valymo stotis
4	Nuotekų valymo stotis
5	Elektrinė katilinė
6	96 vietų kavinė
7	Dušai, tualetai

8	Informacijos centras
9	Parduotuvės
10	Gelbėjimo tarnybos

Visa paveikta teritorija būtų 282 ha (teritorija Nr. 1 – 37 ha, teritorija Nr. 2 – 160 ha, teritorija Nr. 3 – 20 ha, teritorija Nr. 4 – 65 ha). Dvi teritorijos būtų Baltijos pajūryje (teritorijos Nr. 1 ir Nr. 3–4), o dvi – marių pakrantėje (teritorijos Nr. 2 ir Nr. 3–4).

Teritorijose būtų pastatyta automobilių stovėjimo aikštelių (1000 vietų), būstų (1200 kambarių ir apartamentų), restoranų ir kavinių (550 vietų) ir verslo centras (6500 m²).

Planuojamą projektą sudaro keturios dalys:

Teritorija Nr. 1

Teritorija Nr. 1 išsidėsčiusi prie Baltijos jūros.

Joje numatoma pastatyti automobilių stovėjimo aikštelę, 15 kambarių viešbutį, parduotuvę, kavinę, dviračių ir vandens sporto nuomos punktą ir dujinio šildymo stotį.

Teritorija Nr. 2

Teritorija Nr. 2 yra prie Kuršių marių, šalia Rybačy kaimo.

Joje numatoma pastatyti 600 vietų konferencijų salę, 938 prabangių apartamentų viešbutį, 40 kambarių viešbutį, 350 vietų automobilių stovėjimo aikštelę, restoranų, parduotuvių, teniso kortų, baseinų ir kt.

Teritorijos Nr. 3 ir Nr. 4

Teritorijos Nr. 3 ir Nr. 4 išsidėsčiusios abipus nerijos. Viena statinių dalis bus prie Baltijos jūros, o kita – prie Kuršių marių. Bus pastatyta 40 kambarių viešbutis, parduotuvių, kavinė, informacijos centras, 40 vietų automobilių stovėjimo aikštelė ir kt.

- Planuojami kompleksai darytų neigiamą poveikį kopoms. Sunkus jų atkūrimo darbas jau dabar beveik išsėmė nacionalinių parkų personalo išteklius.
- Vizito Rybačy kaime metu paaiškėjo, kad planuojamas didžiulis kompleksas visiškai užgožtų kaimą.
- Toliau reikia pastebėti, kad, norint aptarnauti daugiau kaip tūkstantyje kambarių gyvenančius žmones, reikės nemažai asfaltuotų kelių, miestietiško apšvietimo, maisto produktus vežančių sunkvežimių ir kt. Visa tai Kuršių nerijoje tikrai sutrikdytų ramybę, o ji yra viena iš priežasčių, kodėl lankytojai čia atvažiuoja ir randa atokvėpį šioje ypatingoje vietoje.

Didysis viešbučių kompleksas būtų statomas prie Rybačy, apie keturis kilometrus nuo artimiausio plažo prie Baltijos jūros. Tai reiškia, kad keliais nuolat važinėtų šimtai automobilių, nes beveik 1000 prabangių apartamentų gyvenantys lankytojai tikrai norėtų pabūti plaže. (Misijai buvo pranešta, kad žmonės nenori maudytis Kuršių mariose.)

Toks laisvalaikio projektas prieštarauja įsipareigojimui saugoti Kuršių neriją dėl jos išskirtinių kultūrinių vertybių, t. y. priežastims, dėl kurių ji buvo įtraukta į Pasaulio paveldo sąrašą.

Projektą sudaro turizmo kompleksai, paliekantys milžiniškus „anglies pėdsakus“. Pavyzdžiui, visus suvartojamus maisto produktus ir gėrimus reikėtų atvežti iš žemyno. Dėl to atsirastų dar didesnės spūstys ir tarša. Iš nuotraukų matyti, kad planuojami pastatai būtų lapuočiais apaugusiose, parkus primenančiose zonose. Neaišku, kaip tokie medžiai užaugtų Kuršių nerijoje, kur žemė daugiausia yra pustomas smėlis. Juos įmanoma išauginti, bet tik į Kuršių neriją atvežus tonas žemių, su kuriomis galėtų atkelti invazinių augalų ir bakterijų. Vis tik tokios dirbtinės aplinkos sukūrimas neatrodo protingas pasiūlymas aplinkosaugos požiūriu. Abejonių taip pat kelia tai, kad nuotraukose pavaizduotiems augalams, fontanams ir baseinams gėlas vanduo būtų imamas iš gręžinių ar pumpuojamas.

Atliekos, neteisėtas patekimas ir spūstys keliuose atostogų metu, kaip parodyta „Photofacta“ nuotraukose brošiūroje, kuri buvo išdalinta susitikimo Zelenogradske dalyviams, neapsiriboja vien Kuršių nerija. Padėtį galima palengvinti ir kontroliuoti kitais būdais, o ne statant ant labai nepatvarių pakrantės kopų arba senosios Rybačy gyvenvietės kaimynystėje. Laisvalaikio kompleksas savo dydžiu visiškai užgožtų Rybačy ir sunaikintų pakrantės kopas.

Rusijai priklausančioje Kuršių nerijos dalyje nėra planavimo zonų ar planavimo nuostatų. Gyvenviečių teritorijos taip pat nėra apibrėžtos. Todėl projektui „Kuršių nerijos turizmo ir poilsio zona“, patvirtintam 2007 m. vasario 3 d. Rusijos Federacijos Vyriausybės nutarimu Nr. 73, nereikėjo jokio planavimo leidimo. Rusijos Federacijos, Rusijos Federacijos subjektų ir vietos valdžios institucijų įsipareigojimai nustatyti Sutartyje Nr. 2777-GG/F7 „Dėl turizmo ir poilsio specialiosios ekonominės zonos įkūrimo Kaliningrado srities Zelenogradsko rajone“.

Visa Rusijos Federacijai priklausanti Kuršių nerijos dalis yra Zelenogradsko rajone, kurią sudaro Zelenogradsko miestas ir tolesnės teritorijos žemyne. Pasak 2011 m. gruodžio 6 d. Zelenogradsko mieste įvykusiame susitikime dalyvavusių Zelenogradsko rajono atstovų, jie neturi balso minėtame projekte, bet jie jam pritaria dėl ekonominių pranašumų, kurių iš jo tikimasi šiame rajone, taip pat dėl geresnės Kuršių nerijos gyvenviečių infrastruktūros (žr. toliau). Tačiau projektas „Turizmo ir poilsio specialiosios ekonominės zonos įkūrimas Kaliningrado srityje“ formuoja palankią aplinką aktyviai turizmo sektoriaus plėtrai.

Projektui prieštarauja vietinės ir nacionalinės nevyriausybinės organizacijos dėl šių keturių pagrindinių priežasčių:

- projekto dydis nėra tinkamas šiai teritorijai;
- teritorija neatlaikys tokio didelio turistų skaičiaus;
- integruotas projektas, pagal kurį būtų panaudojami tradiciniai restauruoti pastatai, būtų tinkamesnis ir prisidėtų prie paveldo vertybių išsaugojimo;
- išnyktų kai kurie svarbūs šio kraštovaizdžio bruožai (Rybačy pelkė ir pieva), taip pat kai kurios svarbios rūšys (pavyzdžiui, *Linnaea borealis*, *Botrychium simplex*, *Lunaria rediviva*...).

Per susitikimą, kuris buvo organizuotas jungtinės stebėsenos misijos metu, Rusijos Federacijos Ekonomikos plėtros ministerijos ir Kaliningrado specialiosios ekonominės zonos atstovai pabrėžė, kad yra svarbu geriau organizuoti turizmo plėtrą šioje teritorijoje. Jie taip pat pažymėjo, kad projektas nėra galutinis ir kad būtų galima pasiūlyti diskusiją su konkrečia darbo grupe.

Šie galimi turizmo projektai grafiškai išryškina silpną Kuršių nerijos apsaugos tvarką Rusijos Federacijoje. Ekonominės plėtros zonos sukūrimas šioje vertybėje prieštarauja nacionalinio parko tikslui ir įsipareigojimams saugoti kopų kultūrinius kraštovaizdžius, dėl kurių ši vertybė buvo įtraukta į Pasaulio paveldo sąrašą. Panašu, kad šios vertybės pasaulio paveldo statusas nėra aiškiai atspindėtas „Kuršskaja Kosa“ nacionalinio parko politikoje, ir šią problemą reikėtų spręsti nedelsiant.

Ekonominės zonos nustatymas ir tolesni pasiūlymai dėl keturių didelio masto laisvalaikio kompleksų kelia labai realią grėsmę vertybės vientisumui ir autentiškumui bei jos išskirtinei visuotinei vertei.

Misija rekomenduoja nestatyti šių laisvalaikio kompleksų ir peržiūrėti ekonominių zonų leidimą.

Misija taip pat rekomenduoja skubos tvarka parengti bendrą visos Kuršių nerijos turizmo ir valdymo planą, kuriame galima nustatyti, kokį turizmą Kuršių nerijoje galima plėtoti nekenkiant jos pažeidžiamai aplinkai.

Šis planas turi būti pateiktas Pasaulio paveldo komiteto peržiūrai jo 37-ojoje sesijoje (2013).

Kadangi aiškėja, kad tai yra esminis Kuršių nerijos teisinės apsaugos trūkumas Rusijos Federacijoje, misija rekomenduoja šiai valstybei narei peržiūrėti šios vertybės teisinę apsaugą.

3.2.2 Planavimas

Misija nežinojo apie planavimo apribojimus, susijusius su gyvenviečių plėtra Rusijos Federacijai priklausančioje Kuršių nerijos dalyje. Atrodo, kad gyvenviečių ribos nėra apibrėžtos ir nėra planavimo kontrolės priemonių, kurios užtikrintų kultūriniam kraštovaizdžiui nekenkiančią plėtrą.

Misija rekomenduoja apibrėžti gyvenviečių ribas.

3.2.3 Kelias Nr. 167

Asfaltuotas kelias, kuris eina išilgai visos Kuršių nerijos, yra gana naujas, nors nė vienas iš klausiamų asmenų nežinojo, kada jis buvo nutiestas.

Šis kelias siauras, todėl dar truputį dera prie šios miškingos vietovės, kurią jis kerta Rusijos Federacijoje, aplinkos. Anksčiau buvusi taip pat siaura, Lietuvos kelio atkarpa tarybiniais metais buvo praplatinta. Kraštovaizdyje šis skirtumas akivaizdus – platesnis kelias yra gana neišvaizdus ir vartotojiško pobūdžio, todėl skatina žmones greitai važiuoti.

Misija rekomenduoja mažinti motorizuotą transportą visais įmanomais būdais.

3.2.4 Senasis pašto kelias

Kuršių nerijos pašto kelias buvo garsus senaisiais laikais, beveik toks pat žinomas, kaip ir pustomos kopos. Jis išsamiai aprašytas literatūroje ir liudijo Kuršių nerijoje gyvenusių žmonių ištvermę, nes gyventojai išlaikė pašto tarnybą nepaisydami didelių sunkumų, kuriuos keldavo audros ir nepastovus oras. Kelio vieta nuolat keitėsi dėl vėjų, potvynių, sniego audrų ir pustomų kopų. Taip ypač nutikdavo Baltijos jūros pusėje, o prie Kuršių marių esančias gyvenvietes jungiančios kelio atkarpos išliko geriau ir tapo šiuolaikinių kelių dalimi.

Misija rekomenduoja išsaugoti senojo pašto kelio atkarpas arba jas bent jau pažymėti tose vietose, kur dar įmanoma.

3.2.5 Dviračių takai

Neseniai buvo nutiesti dviračių takai, kad būtų galima pritraukti ilgiau užsibūnančių turistų, paliekančių nedidelius anglies pėdsakus, nes tai yra labai priimtina. Tačiau matant šiuos takus susidaro įspūdis, kad jie buvo nutiesti tiesiomis linijomis, kurios nėra labai patrauklios poilsiaujantiems dviratininkams, ypač dėl to, kad šie takai kerta vienodus miškų masyvus be vaizdų į Baltijos jūrą ar Kuršių marias, nors kai kur vanduo labai priartėja prie dviračių trasų.

Misija rekomenduoja šiuos takus įtraukti rengiant bendrą turizmo planą.

3.2.6 Šaligatviai ir apšvietimo įranga – bendroji pastaba

Kadangi misijos metu snigo, nebuvo galima labai gerai įvertinti nutiestų kelių ir šaligatvių medžiagų, spalvos ir rūšies. Vis tik buvo akivaizdu, kad greta senų pastatų, kurie yra tarp saugomų statinių, naudojamos plytos, pagamintos iš betono ir kitų šiuolaikinių medžiagų.

Prie šių pastatų naudojama apšvietimo įranga taip pat nederėjo ir kenkė bendram pastatų vaizdui.

3.2.7 Gaisrai

Atrodo, kad dėl šalto klimato gaisrai nekelia labai rimto pavojaus. Kita vertus, reikia atkreipti dėmesį į didelius spygliuočių miškų plotus Kuršių nerijoje.

1995 m. „Kurškaja Kosa“ nacionaliniame parke (Rusijai priklausančioje vertybės dalyje) įvykęs gaisras sunaikino tik 5 ha. Daug didesnis gaisras kilo 2006 m. gegužę Smiltynėje, Kuršių nerijos šiaurinėje dalyje Kuršių nerijos nacionaliniame parke. Visiškai išdegė apie 200 ha, daugiausia pušynų. Gaisras tikriausiai kilo dėl nelaimingo atsitikimo, o padėtį apsunkino tai, kad tas pavasaris buvo ypač sausas. Nacionaliniam parkui pavyko sustabdyti gaisro plitimą padedant Rusijos „Kurškaja Kosa“ nacionalinio parko personalui.

Kuršių nerijos nacionalinio parko ekspertai nusprendė pačiai gamtai leisti atgaivinti didesnę išdegusios teritorijos dalį ir atsodino tik nedidelę dalį. Viena teritorijos dalis buvo skirta lankytojui informavimui apie gaisrų pavojų pušnyuose ir gamtos procesus, kurie vyksta po gaisrų. Dėl šio gaisro buvo sustiprintas kovos su gaisrais Kuršių nerijos nacionaliniame parke organizavimas. Šis gaisras taip pat paskatino geriau aptikti ir kontroliuoti mažus atsitiktinius gaisrus šioje teritorijoje.

Misija rekomenduoja įtraukti gaisrų aptikimo ir apsaugos nuo jų sistemą į tarpvalstybinių parkų sutartį. Misija taip pat rekomenduoja atidžiai stebėti 150 ha išdegusios teritorijos Smiltynėje, kad būtų sekami natūralūs biologinio atsinaujinimo procesai, norint įvertinti šio objekto dinamiką ir tendencijas, taip pat daugėjančių invazinių rūšių riziką, dėl kurių kraštovaizdis gali nepastebimai pasikeisti.

3.2.8 Kopų išsaugojimas

Kuršių nerijos istorija – tai nesibaigianti kova tarp gamtos ir šios vietos gyventojų, kurie bando išsaugoti kraštovaizdį ir jo natūralius komponentus. Į ją taip pat reikia atsižvelgti teritoriniame kontekste, kurio reikėjo ankstesnių amžių socialinei-ekonominei ir kultūrinei raidai.

Pagrindiniai trys klausimai apie kraštovaizdžio ir jo komponentų išsaugojimą, kuriuos reikia spręsti šiandien, yra tokie:

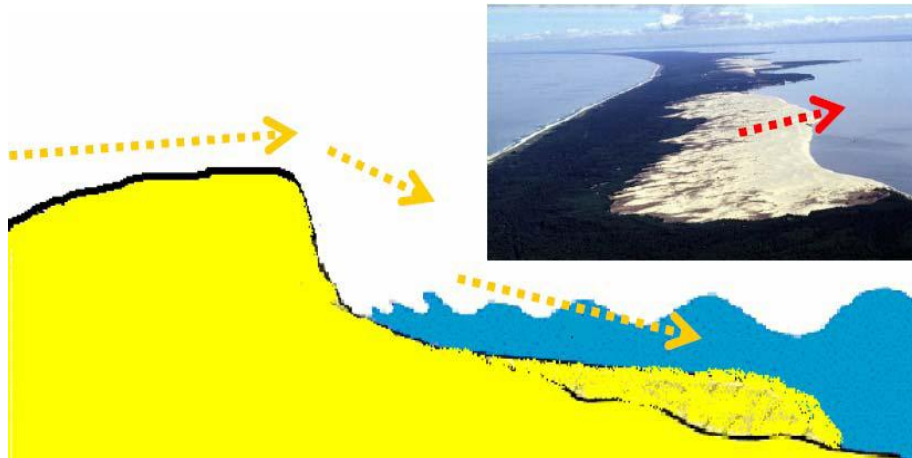
- Baltijos pakrantės kopų išsaugojimas;
- Kuršių marių pusėje esančių didžiųjų kopų išsaugojimas;
- miško raida.

Abu parkai tinkamai sprendžia pakrantės kopų išsaugojimo klausimą, dėdami nuolatinę pastangą jas atkurti tradiciniais būdais. Dėl pastarojo meto pokyčių – Kuršių marių pakrantėje stebimų dažnesnių stiprių vėjų ir audringos jūros – padidėjo pakrantės kopų erozija ir (arba) naikinimas.

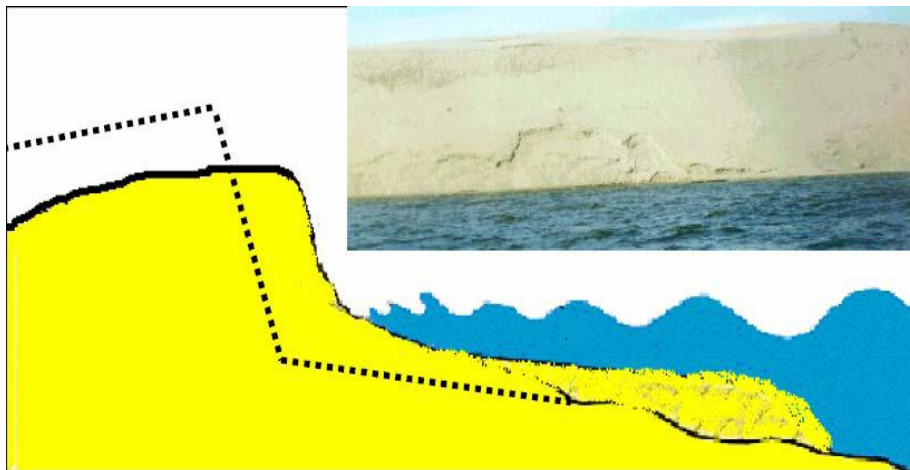

Dienų, per kurias vėjas pučia stipriau negu 10 metrų per sekundę, skaičius

Didžiųjų kopų išsaugojimas susijęs su jų natūraliu slinkimu link marių (vyraujant rytų kryptimi pučiantiems vėjams) ir prasta smėlio migracija iš Kuršių nerijos vakarinės pusės. Tikroji tendencija yra mažėjantis didžiųjų kopų aukštis ir jų slinkimas link marių.

Kuršių marių pakrantės aukštųjų kopų raidos schema (1-as etapas)

Kuršių marių pakrantės aukštųjų kopų raidos schema (2-as etapas)

Vienas iš misijai užduotų klausimų buvo tas, ar apsodinti didžiąsias kopas – tai neišvengiamai pakeistų kraštovaizdį, t. y. atvirus kopų plotus pakeistų miškas, ar leisti vykti natūraliai raidai, kuri skatintų kitų rūšių kraštovaizdžio pokyčius, pavyzdžiui, sumažėtų kopos, padidėtų miškais apaugę plotai ir sumažėtų marios.

Praeityje mišrūs miškai buvo kertami ekonominiiais sumetimais, todėl kopos tapo nestabilios, bet vėliau buvo puikiai atkurtos ir vėl apsodintos medžiais, norint apsaugoti žmonių gyvenvietes ir veiklą. Šiandien miškas kai kuriose vietose plečiasi, paversdamas daugelį mineralų teritorijų augmenijos plotais. Reikia bendro kopų kraštovaizdžio plano.

1950 Kuršių nerijos pasaulio paveldas prie Rybačų („Kuršskaja Kosa“ nacionalinis parkas)

2000 Kuršių nerijos pasaulio paveldas prie Rybačy („Kurškaja Kosa“ nacionalinis parkas)

3.3 Teigiami ar neigiami įvykiai vertybės išsaugojimo srityje po paskutinės ataskaitos Pasaulio paveldo komitetui

3.3.1 Kai kurių rūšių raida po įtraukimo (2000)

Kadangi šios jungtinės atsakomosios stebėsenos misijos laikas buvo ribotas, misija neturėjo galimybės palyginti nominacijos byloje (2000) aprašytų rūšių su tomis pačiomis 2010 m. buvusiomis rūšimis.

Tačiau tam tikrus duomenis apie kai kuriuos žinduolius, pateiktus „Kurškaja Kosa“ nacionalinio parko mokslininkų personalo (Rusijos Federacija), galima panaudoti pirmajam Kuršių nerijos natūralių vertybių raidos projektui, nors jie ir nėra įtraukimo priežasčių dalis.

Briedžių populiacija (*Alces alces*) truputį sumažėjo nuo 2006 m. 2005 m. gerokai padidėjęs stirnų (*Capreolus capreolus*) skaičius išlieka stabilus. Lapių (*Vulpes vulpes*) skaičius nuo 2006 m. taip pat nesikeičia. Bebrų (*Castor fiber*) populiacija pastovi nuo 2000 m. Buvusi stabili 2001–2008 m. laikotarpiu, šernų (*Sus scrofa*) populiacija padvigubėjo per vienerius metus (2009).

Būtų įdomu sužinoti šių pokyčių priežastis ir palyginti su kitų rūšių pokyčiais, taip pat gauti tos pačios statistikos apie Lietuvai priklausančią vertybės dalį.

Nors šis objektas nėra įtrauktas pagal kokius nors nacionalinius kriterijus, abiejų nacionalinių parkų gyvūnijos raida vis tiek galėtų rodyti šios teritorijos aplinkos ir taip pat kraštovaizdžio raidą.

Misija rekomenduoja abiemis valstybėms narėms palyginti abiejose Kuršių nerijos dalyse esančių rūšių sąrašus po šios vertybės įtraukimo į Pasaulio paveldo sąrašą, kad būtų galima susidaryti visą vaizdą apie aplinkos tendencijas ir dinamiką, nes jos gali rodyti nuolatinę kraštovaizdžio raidą. Abiejose vertybės dalyse vykdomi stebėjimai taip pat galėtų padėti rasti galimus valdymo procesų skirtumus, kuriuos reikėtų suderinti prieš rengiant bendrą valdymo planą.

3.3.2 Retos ir nykstančios rūšys

Nominacijos bylos (2000) prieduose (4.2 priede) pateiktas „Kuršių nerijos teritorijoje randamų retų ir saugomų gyvūnų rūšių sąrašas“. Duomenys yra 1992 m. (Lietuvos raudonoji knyga), 1996 m. (Tarptautinės gamtos apsaugos sąjungos (angl. *International Union of Nature Protection*, IUNP) raudonoji knyga) ir 1997 m. (Rusijos raudonoji knyga).

Misija užpildė šią lentelę (žr. 6.4.1 priedą) naujausiais duomenimis (2009 ir 2010 m.), paimtais iš Tarptautinės gamtos apsaugos sąjungos (angl. *International Union for Conservation of Nature*, IUCN) nykstančių rūšių raudonosios knygos, Europos Sąjungos paukščių direktyvos priedų, Berno konvencijos priedų ir Bonos konvencijos priedų.

Lentelės santrauka yra tokia:

- Sparčiai nykstančios rūšys (IUCN): 1 žuvų rūšis ir 5 rūšys iš (Berno konvencijos) II priedo;
- Pažeidžiamos ir 4 beveik nykstančios rūšys (IUCN): 3 paukščių rūšys, 20 rūšių iš (ES Paukščių direktyvos) II priedo ir 15 rūšių iš 30, kurios įtrauktos į (Berno konvencijos) II priedą;
- Beveik nykstančios rūšys (IUCN): 1 vabzdžių rūšis ir 14 rūšių iš (Berno konvencijos) II priedo;
- Beveik nykstančios rūšys (IUCN): 1 žinduolių rūšis ir 5 rūšys iš (Berno konvencijos) II priedo.

Rekomenduotina stebėti šias rūšis, taip pat kelias augalijos rūšis, kad būtų galima įvertinti Kuršių nerijos kultūriniam kraštovaizdyje esančių nykstančių rūšių išsaugojimo tarptautinę svarbą ir šių nykstančių rūšių kaip šio kraštovaizdžio raidos rodiklių taikymą.

Misija rekomenduoja stebėti nykstančias augmenijos ir gyvūnijos rūšis ir analizuoti (natūralius ar dirbtinius) veiksnius, kurie atlieka tam tikrą vaidmenį išsaugant šias rūšis. Tai taip pat turėtų padėti parengti tinkamus veiksmus, kurie bus įtraukti į bendrą valdymo planą.

3.3.3 Kuršių marių raida

Kuršių marias su Baltijos jūra jungia siauras kanalas prie Klaipėdos. Sūrus jūros vanduo iš tikrųjų neįteka labai toli į sąsiaurį, nes jūros ir marių dugno aukščiai skiriasi. Todėl marių vanduo yra gėlas.

Vienintelis Lietuvos komercinis uostas Klaipėdoje yra gyvybiškai svarbus nacionalinei ekonomikai: tolesnė jo plėtra galėtų būti susijusi su kanalo kasimu, kad galėtų praplaukti didesni laivai. Šiuo atveju sūrus vanduo patektų toliau į marias, sukeldamas aplinkos (augmenijos ir gyvūnijos) bei socialinius-ekonominius (žvejybos) pokyčius.

Misija rekomenduoja, kad Kuršių nerijos nacionalinis parkas dalyvautų kiekviename projekte dėl Klaipėdos uosto plėtros, kad būtų randami bendri sprendimai, siekiant, kad negrįžtami pokyčiai nepakenktų šio objekto išskirtinei visuotinei vertei arba kad ši vertė nebūtų prarasta.

3.4 Klimato kaita

Moksliniai vietinio klimato duomenų stebėjimai rodo, kad jūros audrų dažnumas ir padidėjęs jų stiprumas kiekvienais metais daro vis didesnę poveikį pakrantės kopų išsaugojimui. Abu nacionaliniai parkai yra patekę į labai sunkią padėtį, nes jiems vis dažniau tenka atkurti vis daugiau pakrantės kopų kilometrų.

Misija rekomenduoja kruopščiai registruoti klimato kaitą ir padidinti abiejų nacionalinių parkų pakrantės kopų atkūrimui skirtus biudžetus.

4 VERTYBĖS APSAUGOS BŪKLĖS VERTINIMAS

4.1 Patikrinti, ar išlaikomos vertybės, kurių pagrindu šis objektas buvo įtrauktas į Pasaulio paveldo sąrašą, ir vientisumo sąlygos

Bendras kultūrinis kraštovaizdis

Kultūrinio kraštovaizdžio išsaugojimui kyla pavojus dėl

- a. numatomos „ekonominės zonos“ Rusijos Federacijoje;
- b. gyvenviečių ribų trūkumo;
- c. planavimo kontrolės priemonių trūkumo.

Architektūrinis paveldas

Senieji mediniai žvejų namai, taip pat vilos, viešbučiai, restoranai ir kiti pastatai, pastatyti daugiausia į Kuršių neriją maudytis ir atostogauti atvykdavusiems lankytojams XIX a. ir XX a. pradžioje, yra įtraukti į šio objekto išskirtinę visuotinę vertę. Misija apgailestauja, kad turi sutikti su ankstesnės 2009 m. jungtinės patariamiosios misijos Lietuvoje teiginiais, jog numatytojų standartų nebuvo laikomasi. Žinoma, išsaugoti pastatus yra sunku, nes dauguma jų yra privati nuosavybė ir savininkai linkę manyti, kad pageidaujami pakeitimai yra nereikšmingi. Taip pat reikia pažymėti, kad tokios sąvokos, kaip „restauravimas, rekonstrukcija ir autentiškumas“ gali reikšti skirtingus dalykus skirtingiems žmonėms įvairiose šalyse. Galbūt išsamesnės tarptautinių ir vietos ekspertų diskusijos šiomis temomis būtų užtikrinusios geresnį šių pastatų išsaugojimą. Dabar padėtis yra gana pavojinga, ir jei artimiausiu metu ji drastiškai nepagerės, galima bus teigti, kad senieji mediniai pastatai neturi nei išskirtinės visuotinės vertės nei yra autentiški.

Kopos

Kuršių nerijos kopų kraštovaizdis yra nepaprastai įspūdingas, o lietuvių tautai su kopomis siejamos istorija ir kultūrinės tradicijos yra svarbi nacionalinio paveldo dalis. Tačiau dėl įvairių veiksnių, kurių priežastys nėra aiškiai žinomos, kopos pradėjo pastebimai mažėti keliose vietose po vertybės įtraukimo į Pasaulio paveldo sąrašą.

Atrodo, kad pagrindiniai veiksniai yra smarkios audros, vakarų ir rytų vėjų krypties pokyčiai, Baltijos jūros ir Kuršių marių pakrančių stabilumo problemos, plg. 2010 m. sausio 27 d. valstybės narės Rusijos Federacijos ataskaitą apie apsaugos būklę (1 p. ir toliau). Tos pačios kopų kraštovaizdžio problemos iškilusios ir šios teritorijos Lietuvos dalyje. Sumažėjęs kopų aukštis labai pastebimas, pvz., iš tradicinės turistų regyklos į pietus nuo Nidos.

Estetiniu, ekologiniu ir istoriniu požiūriu Baltijos jūra ir Kuršių marios yra neatsiejamos Kuršių nerijos kraštovaizdžio dalys. Tačiau šie du vandens telkiniai iki šiol buvo dažniausiai aptariami siejant juos su kopų slinkimu, niokojančiomis audromis, eutrofikacija, ledo lyčių ir taršos keliamomis problemomis. Šios temos iš tiesų kelia nerimą jau labai seniai. Misijai buvo malonu sužinoti, kad pastarųjų metų Kuršių marių valymo darbai Lietuvoje dabar ėmė duoti teigiamą rezultatą. Dabar marių vandens švara atitinka ES standartus.

2010 m. valstybės narės Rusijos Federacijos ataskaitoje minimos dvi nykstančios vietovės – prarandama žemė prie Morskoje ir gali išnykti Lebedžio ežeras. Šios problemos nebuvo įtrauktos į šios misijos darbotvarkę, bet valstybės narės galėtų jas apsvarstyti.

Nykstantys augalai

Į šios misijos darbotvarkę nebuvo įtraukta konkreti diskusija apie nykstančių augalų išsaugojimą; tačiau žr. *Linnaea* aukščiau.

Miškų gaisrai

Nedideli pastarojo meto miškų gaisrai buvo gerai ir greitai kontroliuojami, todėl nepadarė pastebimos žalos šio objekto išskirtinei visuotinei vertei. Lietuvos pusėje nutiestas „Mineralų kelias“, abiejų nacionalinių parkų vykdomas nuolatinis patruliavimas ir tikrinimas buvo labai vertingi šiuo atžvilgiu. Niokojantis 2006 m. gaisras Smiltynėje, kurio padariniai vis dar matomi prie pagrindinio kelio, tikriausiai taip pat visuomenei primena, kad nacionaliniuose parkuose reikia elgtis atsargiai ir būti budriems.

Migruojantys paukščiai

Kurį laiką valstybių narių ir UNESCO misijų ataskaitose nebuvo informacijos apie migruojantiems paukščiams svarbių teritorijų apsaugos būklę Kuršių nerijoje. Ir šios misijos metu nevyko jokia konkreti diskusija šiuo klausimu.

Kiti gyvūnai

Remiantis gauta informacija, didelių žinduolių apsaugos būklė yra gera. Mažesni žinduoliai nebuvo aptarti šios misijos metu.

4.2 Patikrinti visas tolesnes priemones pagal ankstesnius Pasaulio paveldo komiteto sprendimus dėl objekto apsaugos būklės ir priemones, kurias valstybė narė planuoja taikyti, kad apsaugotų objekto išskirtinę visuotinę vertę

Vertybės bendro valdymo plano būtinybė

34-ojoje sesijoje (34 COM 7B.91) Pasaulio paveldo komitetas paragino „abi valstybes nares stiprinti bendradarbiavimą valdymo ir apsaugos srityse“.

Bendro valdymo plano, dėl kurio buvo sutarta vertybės įtraukimo į Pasaulio paveldo sąrašą metu ir kurio vėl buvo paprašyta per paskutinę Pasaulio paveldo komiteto sesiją (Brazilijoje 2010 m.), vis dar trūksta.

Valstybės narės turi parengti bendrą valdymo planą, kaip sutarta 2000 m. Yra daug veiksnių, kurie gali paaiškinti tokį vėlavimą, tačiau dabar jau pats laikas veikti. Dėl to, kad nėra bendro valdymo plano, gali ne tik būti prarasta objekto išskirtinė visuotinė vertė, bet ir atsirasti nereikalinga trintis tarp visų tų, kurie stengiasi ją išsaugoti, ar neaiškumų dėl jos, taip pat ir šioje teritorijoje gyvenantiems žmonėms. Kuršių nerija nusipelno geriausios įmanomos apsaugos ir vienodos valdymo gairės yra visiškai būtinos šiam tikslui pasiekti. Mūsų atsakomybė yra apsaugoti ir išsaugoti šį paveldą būsimoms kartoms ir nėra kito būdo tai pasiekti kaip tik skirti laiko ir pastangų, kurių reikia susitarti dėl bendro valdymo plano. 2009 m. misija Lietuvoje pateikė keletą dėmesio vertų rekomendacijų, kurias reiktų įtraukti į bendrą valdymo planą.

Išskirtinės visuotinės vertės bendros ataskaitos apibrėžimas

34-ojoje sesijoje (**34 COM 7B.91**) Pasaulio paveldo komitetas paragino „abi valstybes nares parengti objekto išskirtinės visuotinės vertės ataskaitą kaip būsimą valdymo ir išsaugojimo pagrindą“.

Šios ataskaitos rengimo metu (2010 m. gruodžio mėn.) buvo parengtas išskirtinės visuotinės vertės ataskaitos projektas, bet tik Lietuvai priklausančiai Kuršių nerijos daliai (žr. 6.5.2 priedą). Tai teigiamas įvykis, tačiau dabar reikia, kad valstybė narė Rusijos Federacija kuo greičiau pateiktų panašų projektą, nes bendra valstybių narių ataskaita, kurios reikalauja Pasaulio paveldo komitetas, gali būti parengta tik po.

5 IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

5.1 Rekomendacijos dėl visų papildomų veiksmų, kurių turi imtis valstybės narės, įskaitant rekomendacijų projektą Pasaulio paveldo komitetui

5.1.1 Papildomi būtini veiksmai

Specialus eismo valdymo planas

Misija mano, kad į bendrą valdymo planą reikia įtraukti specialų eismo valdymo planą. Jame turi būti atsižvelgiama į įvairių rūšių eismą, taip pat į automobilius, bei į jų daromą poveikį (žr. toliau) ir pateikiamos aiškios priemonės, kurias būtina taikyti jam kontroliuoti – kiekvienai eismo rūšiai atskirai ir visoms bendrai, kad būtų galima sumažinti ne tik paties eismo žalingą poveikį, pvz., triukšmą, išmetamąsias dujas, spūstis, bet ir tokias jo antrines pasekmes, kaip atliekos, atsitiktiniai gaisrai, piknikai ir stovyklavimas nacionalinių parkų saugomose zonose bei kt.:

- a. poilsiautojų eismas: didelis skaičius vienadienių lankytojų plažuose šiltomis dienomis, ilgiau pasiliekančios turistai, kurie keliauja po Kuršių neriją, kad pamatytų lankytinas vietas, dideliais autobusais atvykstančios grupės ir kt.;
- b. pasienyje apsiperkančių žmonių eismas (pvz., į Rusijos Federaciją nusipirkti pigesnio benzino vykstantys lietuviai ir atvirkščiai);
- c. eismas naudojant kelią kaip bendrą tranzito arteriją tarp Klaipėdos ir Zelenogradsko bei Kaliningrado;
- d. šioje teritorijoje gyvenančių ir dirbančių žmonių eismas.

Į planą turi būti įtrauktas išsamus eismo, atsirandančio dėl skirtingų rūšių turizmo skirtingu metu laiku, vertinimas.

Plane taip pat turi būti įvertinta, ar, pvz., nemokama maršrutinio transporto paslauga iš Zelenogradsko ir Klaipėdos į atitinkamus sienos punktus kas pusę valandos su reguliariais sustojimais galėtų šiek tiek sumažinti spūstis ir (arba) asmeninių automobilių skaičių.

Specialus turizmo valdymo planas

Misijai taip pat tapo aišku, kad į bendrą valdymo planą reikia įtraukti specialų turizmo valdymo planą. Jau yra atlikta nemažai Kuršių nerijos turizmo tyrimų ir rengiamas dar bent vienas. Tačiau panašu, kad visi jie pirmiausia sutelkti į turizmo plėtojimą. Aišku, kad nėra bendro tyrimo apie

įvairių turizmo rūšių aplinkosauginį poveikį objekto išskirtinei visuotinei vertei. Trumpalaikė finansinė nauda, gaunama dėl didelio lankytojų skaičiaus, ilginiui gali tapti žalinga, nes kainos gali pakilti ir lankytojai gali būti labiau nepatenkinti matydami, kad vertybė nėra tokia vientisa ir autentiška, kaip jie buvo tikinami manyti.

Nendrynai

Reikia ištirti, ar nendrynai galėtų padėti sustabdyti žemės praradimą Kuršių marių pakrantėje, pgl. 2010 m. šalies narės Rusijos Federacijos ataskaitą dėl vertybės apsaugos būklės, 2 p. Teigiama, kad jie padėjo kitose marių pakrantės vietose.

Statybų pakrantėse ar ant pajūrio kopų politika

Išskirtinę visuotinę kraštovaizdžio vertę sudaro kopų ir vandens telkinių – Baltijos jūros ir Kuršių marių, kraštovaizdis. Šį kraštovaizdį reikia išsaugoti nepaliestą.

Poilsiautojus, kuriems reikia viešbučių, restoranų, kavinių ir automobilių stovėjimo aikštelių arti plažo, reikia mandagiai nukreipti į kitus kurortus, pritaikytus šios rūšies turizmui. Kuršių nerija visų pirma yra nacionalinis parkas, saugomas tam, kad juo galėtų gėrėtis jo išskirtinėmis vertybėmis besidomintys lankytojai. Šios vertybės yra trapios ir pažeidžiamos, pats objektas yra nedidelis, todėl negalima ir neprivaloma bandyti patenkinti visus kiekvieno poilsiautojo norus.

Veiksmai spręsti interesų konfliktus tarp nacionalinių parkų ir savivaldybių

2009 m. misija Lietuvoje pranešė, kad savivaldybių ir nacionalinių parkų valdymo planai neatitinka vieni kitų. Mūsų misija patvirtina ne tik ankstesnį pranešimą, bet ir nacionalinio parko personalo pareiškimus, kad jis dažnai kaltinamas tuo, jog trukdo šios teritorijos ekonominei plėtrai, yra per daug griežtas, yra neigiamai ir net priešiška nusiteikęs poilsiautojų ir vietos gyventojų atžvilgiu. Todėl jis linkęs švelninti nacionalinių parkų įvairių zonų apsaugos taisykles ir draudimus, o tai nėra palanku šio objekto išskirtinei visuotinei vertei.

Kad darbas būtų veiksmingesnis, reikia reguliariai per metus rengti seminarus ar konferencijas įvairiomis temomis, siekiant šviesti gyventojus apie Kuršių nerijos išskirtinę visuotinę vertę, jos pažeidžiamumą, svarbų nacionalinių parkų personalo vaidmenį apsaugant jos vertybes ir kt., norint sumažinti trintį ir padėti geriau apsaugoti šį objektą.

Buferinių zonų kūrimas

Atrodo, kad kai kurios vietos valdžios institucijos laikosi požiūrio, jog buferinės zonos nereikalingos Kuršių nerijoje, nes ją visą sudaro du nacionaliniai parkai. Šį neteisingą supratimą reikėtų paaiškinti. Buferinių zonų gali reikėti dėl įvairių priežasčių, įskaitant įsibraunančius matomus pastatus gyvenvietėse, pakrantėje ir už gyvenviečių ribų, pvz., šalia gamtos draustinių ir bendrai prie kopų. Kitos rūšies buferinių zonų gali reikėti dėl žemėjančio vandens horizonto ir triukšmo taršos. Ši klausimą reikia nuodugniai apsvarstyti.

Būsto problemos mažinimas Lietuvai priklausančioje Kuršių nerijos dalyje

Kaip jau minėta 2009 m. misijos ataskaitoje apie Lietuvai priklausančios Kuršių nerijos dalies vertybę, būsto problema tęsiasi, nes pasiturintys žmonės perka nuosavybę Kuršių nerijoje kaip atostogų būstus. Šis klausimas buvo iškeltas ir mūsų misijos diskusijose. Kadangi nuosavybės kainos toliau sparčiai kyla, vietos darbo jėga priversta gyventi Klaipėdoje, o tai reiškia, kad kas dieną ji turi nuvažiuoti į darbą ir grįžti automobiliu apie 100 km. Tai nėra gerai nei nacionaliniam parkui, nei aplinkai bendrai. Tačiau šią problemą turėtų nagrinėti pati Lietuvos valdžia. Europoje yra daug vietų, kuriose nekilnojamojo turto nuosavybė ribojama, norint apsaugoti vietos žmonių interesus, jų gyvenimo būdą arba išsaugoti kraštovaizdį. Yra įvairių variantų: išoriniams būstų

savininkams gali tekti mokėti papildomus mokesčius atitinkamoms savivaldybėms, vietos gyventojams gali būti taikomos tam tikros kainų nuolaidos, pvz., transporto ar maisto produktų ir kt. Taip kai kurios bendruomenės rado joms tinkamus sprendimus. UNESCO Pasaulio paveldo centras turi žinoti šios būsto problemos pasaulio paveldo vertybėje aspektus, bet už jos sprendimą turi būti atsakingos Lietuvos valdžios institucijos.

Ataskaitos apie vandens ir povandenines teritorijas

Abiejuose nacionaliniuose parkuose yra keletas tūkstančių hektarų vandens abipus Kuršių nerijos. UNESCO Pasaulio paveldo centras reikalauja, kad valstybės narės savo ataskaitose apie vertybės apsaugos būklę pateiktų informaciją apie visą vandens ir povandeninių teritorijų eksploatavimą, įskaitant numatomą naftos gavybą. Misija buvo informuota apie vieną žvejybos įmonę, kuri neseniai įsteigta Rusijos teritorijoje, taip pat apie planus gilinti Kuršių marias, kad jos taptų patrauklesnės lankytojams. Apie šiuos reikalus abi valstybės narės privalo pranešti UNESCO Pasaulio paveldo centrui pagal Įgyvendinimo gairių 172 punktą.

5.1.2 Rekomendacijos

Misijos rekomendacijos yra tokios:

1. Siūlomi keturi laisvalaikio kompleksai „Kuršskaja Kosa“ nacionaliniame parke, kuriuos sudaro 600 vietų konferencijų salė, viešbučiai ir prabangūs butai daugiau kaip 1000 žmonių kartu su 350 vietų automobilių stovėjimo aikštele, restoranais, parduotuvėmis, teniso kortais, baseiniais ir kt., neturėtų būti statomi dėl neigiamo projektų masto ir apimties poveikio šios vertybės išskirtinei visuotinei vertei.
2. „Kuršių nerijos turizmo ir poilsio zonos“ nustatymas 2007 m. vasario 3 d. Rusijos Federacijos Vyriausybės nutarimu Nr. 73 turėtų būti persvarstytas, nes jis neatitinka vertybės apsaugos.
3. Reikia apibrėžti gyvenviečių ribas, norint nustatyti namų ir sodų teritorijas, kurios neturi poveikio kraštovaizdžiui.
4. Turi būti parengti planavimo nuostatai bendrai vertybės raidai Rusijos Federacijoje, kuriuose gali būti nustatytos atitinkamos teritorijos nedidelio masto darnaus turizmo plėtrai.
5. Abi valstybės narės Pasaulio paveldo komiteto 36-ajai sesijai (2012) turi parengti pirmą bendro valdymo plano projektą, pateikiantį bendrą viziją ir bendrų veiksmų pagrindą. Po šio dokumento galėtų būti sudarytas išsamus bendras Kuršių nerijos valdymo planas, kuris turėtų būti parengtas iki 2013 m.
6. Gaisrų aptikimo ir apsaugos nuo jų sistemos turi būti įtrauktos į tarpvalstybinių parkų sutartį. Misija taip pat rekomenduoja atidžiai stebėti 150 ha išdegusios teritorijos Smiltynėje, kad būtų sekami natūralūs biologinio atsinaujinimo procesai, norint įvertinti šio objekto dinamiką ir tendencijas, taip pat daugėjančių invazinių rūšių riziką, dėl kurių kraštovaizdis gali nepastebimai pasikeisti.
7. Abi valstybės narės turi palyginti abiejose Kuršių nerijos dalyse esančių rūšių sąrašus po šios vertybės įtraukimo į Pasaulio paveldo sąrašą, kad susidarytų visą vaizdą apie aplinkos tendencijas ir dinamiką, nes jos gali rodyti nuolatinę kraštovaizdžio raidą. Abiejose vertybės

dalyse vykdomi stebėjimai taip pat galėtų padėti rasti galimus valdymo procesų skirtumus, kuriuos reikėtų suderinti prieš rengiant bendrą valdymo planą.

8. Turi būti stebimos nykstančios augmenijos ir gyvūnijos rūšys ir analizuojami (natūralūs ar dirbtiniai) veiksniai, kurie atlieka tam tikrą vaidmenį išsaugant šias rūšis. Ši analizė turėtų būti pagrindas rengiant tinkamus veiksmus, kuriuos reikėtų įtraukti į bendrą valdymo planą.
9. Kuršių nerijos nacionalinis parkas turi dalyvauti kiekviename projekte dėl Klaipėdos uosto plėtros, kad būtų randami bendri sprendimai, siekiant, kad negrįžtami pokyčiai nepakenktų šio objekto išskirtinei visuotinei vertei arba kad ši vertė nebūtų prarasta.
10. Pokyčiai turi būti atidžiai stebimi ir registruojami.
11. Abiejų nacionalinių parkų kopų atkūrimui skirti biudžetai turi būti padidinti.
12. 2011–2012 m. turi būti parengtas Kuršių nerijos (Lietuvos ir Rusijos dalių) kaip vientisos teritorijos išsamus bendras turizmo valdymo planas. Šis planas turi būti pateiktas Pasaulio paveldo komiteto peržiūrai jo 37-ojoje sesijoje (2013). Rengiant bendrą turizmo planą, reikėtų sudaryti specialią darbo grupę, kuri aptartų Kaliningrado specialiosios ekonominės zonos turizmo ir poilsio komplekso projektą, kad šiuos rezultatus įtrauktų į diskusijas dėl Kuršių nerijos bendro turizmo plėtros plano.
13. Rusijos Federacija turi kuo greičiau parengti Išskirtinės visuotinės vertės ataskaitos projektą, kurį jau parengė Lietuva, kad abi valstybės narės galėtų pateikti bendrą ataskaitą.
14. Turi būti parengtas bendras, specialus eismo valdymo planas, apimantis išsamų eismo, atsirandančio dėl skirtingų rūšių turizmo skirtingu metų laiku, įvertinimą. Šis planas turėtų taip pat įvertinti, ar nemokamos maršrutinio transporto paslaugos gali kiek nors sumažinti spūstis ir (arba) asmeninių automobilių skaičių pagrindiniame nerijos kelyje.
15. Visos naujos statybos, išskyrus susijusias su saugumu ir informacija, turi būti uždraustos pakrantės ir kitose kopose. Bendrame turizmo valdymo plane turi būti rekomendacijų dėl turizmo ir poilsio zonų galimų vietų, kad jas būtų galima tinkamai valdyti ir nustatyti pastatų proporcijų bei stiliaus taisykles.
16. Siekiant pagerinti nacionalinių parkų personalo, kurį poilsiautojai dažnai laiko per griežtu, darbo atmosferą, rekomenduojama reguliariai per metus rengti seminarus ar konferencijas įvairiomis temomis, norint šviesti lankytojus apie šios vertybės išskirtinę visuotinę vertę, jos pažeidžiamumą, svarbų nacionalinių parkų personalo vaidmenį apsaugant objekto vertybes ir kt., norint sumažinti trintį ir padėti geriau apsaugoti šį objektą.
17. Turi būti apibrėžta ir nustatyta visos vertybės buferinė zona pagal abiejų nacionalinių parkų zonavimą ir nuostatus.
18. Valstybė narė Lietuva turi išsamiai apvarstyti būsto klausimą, taikydama šio klausimo tarpusavio peržiūrą ir parengdama tinkamą politiką šiam klausimui spręsti, atsižvelgiant į vietos socialinę ir ekonominę situaciją bei objekto išskirtinės visuotinės vertės išsaugojimą.

19. UNESCO Pasaulio paveldo centrui siunčiamose ataskaitose apie vertybės apsaugos būklę valstybės narės turi pateikti informaciją apie visą vandens ir povandeninių teritorijų eksploatavimą, įskaitant numatomą naftos gavybą.

5.2 Jei būtini tolesni veiksmai, turi būti nustatyti aiškūs standartai dėl būtinų taikyti taisomųjų priemonių, kad būtų žymiai pagerinta apsaugos būklė, ir laikotarpis, per kurį šie standartai turi būti įgyvendinti

Bendras valdymo planas

Pasaulio paveldo komiteto 36-ajai sesijai (2012) abi valstybės narės turi parengti pirmą bendro valdymo plano dokumentą, pateikiantį bendrą viziją ir bendrų veiksmų pagrindą. Po šio dokumento turi būti sudaromas išsamus Kuršių nerijos bendras valdymo planas, kuris turi būti parengtas 2013 m. ir pateiktas 37-ajai Pasaulio paveldo komiteto sesijai.

Bendras turizmo valdymo planas

Reikia parengti išsamų bendrą turizmo valdymo planą visai Kuršių nerijai (Lietuvos ir Rusijos dalims) per 2011 m. (projektą) ir 2012 m. (galutinį dokumentą). Šis planas turi būti pateiktas Pasaulio paveldo komiteto 37-ajai sesijai (2013).

Bendras specialus eismo valdymo planas

2011 m. ir 2012 m. turi būti parengtas bendras specialus eismo valdymo planas Pasaulio paveldo komiteto peržiūrai 37-ojoje sesijoje.

Išskirtinės visuotinės vertės bendra ataskaita

Iki 2011 m. pabaigos Rusijos Federacijos valdžia turi parengti Rusijai priklausančios Kuršių nerijos dalies ataskaitos projektą. Kuršių nerijos išskirtinės vertės bendra ataskaita turi būti pateikta Pasaulio paveldo komiteto peržiūrai 36-ojoje sesijoje (2012).

Kuršių nerijos kultūrinio kraštovaizdžio seminaras

Iki 2012 m. pabaigos abi valstybės narės turi surengti tarptautinį seminarą, padedant Pasaulio paveldo centrui ir jo patariamosioms įstaigoms (ICOMOS, IUCN), kad galėtų jo rezultatus ir rekomendacijas įtraukti į bendrą valdymo planą, kuris turi būti parengtas iki 2013 m.

5.3 Rekomendacijos dėl to, ar vertybei iškilusių grėsmių lygis yra pagrindas ją įtraukti į Pavojuje esančio pasaulio paveldo sąrašą arba išbraukti iš jo

Misija yra tos nuomonės, kad dėl esamo grėsmių lygio vertybė yra pažeidžiama, bet neatitinka įtraukimo į Pavojuje esančio pasaulio paveldo sąrašą sąlygų.

Tačiau dėl įvairių rūšių pavojų lygio ir skaičiaus, jei jie nebus greitai šalinami, objekto išskirtinei visuotinei vertei gali kilti pavojus, todėl objektas gali būti įtrauktas į Pavojuje esančio pasaulio paveldo sąrašą. Šios grėsmės yra tokios:

- neparengtas bendras valdymo planas, kurį rekomendavo misija;
- 2009 m. patariamiosios misijos rekomendacijų dėl pastatų išsaugojimo nesilaikoma taip, kaip tikėtasi;
- turizmas ir jo plėtra tampa nekontroliuojami ir kenkia objekto išskirtinei visuotinei vertei.

6. PRIEDAI

6.1 Veiklos sąlygos

Remiantis Pasaulio paveldo komiteto sprendimu 34 COM 7B.91 dėl tarpvalstybinės pasaulio paveldo vertybės apsaugos būklės: Kuršių nerija įtraukta į Pasaulio paveldo sąrašą 2000 m., atsižvelgiant į *Pasaulio paveldo konvencijos įgyvendinimo gaires*.

Ši misija privalo:

1. Įvertinti pažangą įgyvendinant Pasaulio paveldo komiteto sprendimus 32COM 7B.98 ir 34 COM 7B.91, taip pat 2009 m. jungtinės ICOMOS ir IUCN techninės patariamąsios misijos rekomendacijas, norint užtikrinti, kad valdymo sistemos ir planai būtų tinkami išlaikyti išskirtinę visuotinę vertę ir kad tradicinės gyvenvietės būtų apsaugotos ir išsaugotos ir kad būtų įgyvendintos atitinkamos jų planavimo bei plėtros kontrolės priemonės (tai reikia pagrįsti atitinkamais techniniais dokumentais, kuriuos turi pateikti valstybės narės).
2. Apsvarstyti tarpvalstybinės vertybės apsaugos būklę, susijusią su plėtros grėsmėmis ir smėlio kopų erozija (tai reikia pagrįsti atitinkamais techniniais dokumentais, kuriuos turi pateikti valstybės narės).
3. Patikrinti išsamumą objekto išskirtinės visuotinės vertės ataskaitos projekto, kurį kartu parengė abi valstybės narės ir pateikė Pasaulio paveldo centrui iki misijos.
4. Peržiūrėti visus papildomus klausimus, susijusius su vertybės apsaugos būkle.
5. Susitikti su abiejų valstybių narių atitinkamomis suinteresuotomis vietos, regiono ir nacionalinių valdžios institucijų šalimis, įskaitant vietos asociacijas ir NVO, tam, kad būtų aptarti ir peržiūrėti minėtieji klausimai.